

Igor Tsependa

The Idea of Ukraine-Poland Resettlement: the Position of «the Rulers» and the Attitude of «the Ruled»

The article highlights the position of the USSR leaders of the leading states of the anti-Hitler coalition, of the Polish government PCNL (Polish Committee of Na-

УДК: 327(477):061.1(ЄС)

tional Liberation) and Polish political parties concerning the resettlement of Ukrainian and Polish populations realising. The socio-political attitudes of Ukrainians and Poles, living in Ukraine-Poland frontier, are under study.

Key words: Ukraine-Poland resettlement, social attitudes, political parties.

© Фадей Яценюк
(м. Чернівці)**СХІДНЕ ПАРТНЕРСТВО ТА УКРАЇНА:****СПІВПРАЦЯ ЧИ ІНТЕГРАЦІЯ В ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ (за матеріалами преси)**

В статті аналізуються особливості висвітлення проекту Східного партнерства в українських засобах масової інформації. Розкриті форми та методи, якими користуються для популяризації євроінтеграційних процесів найбільш впливові періодичні видання – Міжнародний суспільно-політичний тижневик «Дзеркало тижня», щоденна всеукраїнська газета «День» та тижневик «2000».

Ключові слова: засоби масової інформації, газети, журналісти, політика, Східне партнерство, євроінтеграція, Європейський Союз, Україна.

З часу незалежності Україна намагається відновити своє європейське обличчя. Однак не варто вважати, що наша держава належить до Європи лише географічно. Втім власне реальна географія України – розташування між Заходом (Європою) та Сходом (Росією) великою мірою визначили й українську долю та історію, і теперішні моделі майбутнього розвитку, як би не вибудовувались – обов'язковою в них є присутність Європи.

Про специфічну європейськість України дуже вдало сказала на рубежі століть видатна українська поетеса Ліна Костенко. Виступаючи перед студентами Києво-Могилянської Академії вона зазначила, що Україна «фактично раритетна нація, самотня на власній землі у своєму великому соціумі, а ще самотніша в універсумі людства. Фантом Європи, що лише під кінець століття став набувати для світу реальних рис» [21, с. 18].

Саме протягом перших десяти років ХХІ ст. Україна стає активним учасником більшості європейських подій, які є під постійним контролем та аналізом в медіа-просторі. Тема європейської та євроатлантичної інтеграції України в рамках Східного партнерства є актуальною на сторінках сучасної української преси. Журналісти інформують про євроатлантичні інтеграційні процеси, які безпосередньо чи опосередковано стосуються України, аналізують їх і, таким чином, формують українську та світову громадську думку щодо перебігу Східного партнерства, проблеми вступу України у Європейський Союз (в подальшому – ЄС) та НАТО.

У своїх дослідженнях про інтеграцію України в ЄС чи Росію, науковці беруть до уваги не лише геополітичні та гео економічні чинники, але й розкривають роль засобів масової інформації у процесі геостратегічного визначення, зокрема євроінтеграції. При цьому вони розглядають медіа не лише як чинник

інформаційного забезпечення зовнішньої політики держави та формування її іміджу на міжнародній арені, але й як складову національної безпеки України. Засоби масової інформації стають не просто передавачами інформації, а й активними учасниками, складниками реалізації внутрішнього та зовнішнього курсу держави.

В українських засобах інформації знаходять своє висвітлення всі політичні та економічні фактори розвитку України та Європи, всі політико-економічні події, які відбуваються на міжнародній арені і мають відношення до України. Мас-медіа, зважаючи на свій соціально-психологічний феномен, позитивно або негативно формують громадську думку українців щодо питання вибору інтеграційного вектора розвитку держави.

В цьому плані дуже вдалим є твердження старшого наукового співробітника інституту історії України НАН України Олега Горенка про те, що ставлення до європейської інтеграції є питанням не лише загальнодержавним. Завдяки засобам масової інформації воно стає політичним, інтелектуальним та духовним вибором кожної людини, тобто вибором індивідуальним [9, с. 8]. Аналізуючи новітні інформаційні технології дослідник Тернопільського інституту соціальних та інформаційних технологій Андрій Гошинський справедливо зазначає, що вони дають можливість прискорити інтеграцію нашої країни у світове співтовариство [7, с. 145]. Ці визначення є особливо актуальними, коли мова йде про проект Східного партнерства і роль в ньому України.

На сьогодні на сучасному інформаційному ринку газета є одним із найдоступніших щоденних джерел інформації для пересічного українця. Щораз частіше кожне періодичне видання створює свої електронні версії і таким чином намагається, по-перше, зберегти і розширити свою читацьку аудиторію, а, по-друге, не поступатися за впливовістю іншим інформаційним джерелам. Це стосується, зокрема, таких авторитетних видань, як Міжнародний суспільно-політичний тижневик «Дзеркало тижня», щоденна всеукраїнська газета «День», тижневик «2000», погляд яких на євроінтеграційну тематику, зокрема Східне партнерство, є важливим для нашого дослідження.

Дискурс євроатлантичного та європейського інтеграційного процесу України на сторінках цих періодичних видань має структуру, характерними ознаками якої є – тяглість, сталість проблематики,

чітка політична окресленість та умотивованість, різножанровість. Саме ці ознаки на сайті «Медіакритика» виділяє Оксана Гоцур в статті «Стратегічна орієнтація України: міфологічний аспект проблеми» [10].

Тяглість полягає у тому, що євроінтеграційна тематика, зокрема Східне партнерство, завжди займає належне постійне місце у друкованому виданні. Увесь шлях розвитку і трансформації ЄС та НАТО, рух України у бік цих структур можна простежити саме за газетними матеріалами.

Сталість проблематики визначається тим, що євроінтеграційні питання представлені темами, які умовно можна окреслити так: «Східне партнерство і Україна», «Східне партнерство – новий вимір відносин України та ЄС», «Східне партнерство – фінішна пряма до утвердження України», «Політичні та економічні проблеми вступу України в ЄС та НАТО», «Перспективи розвитку ЄС та НАТО», «Сучасна і майбутня роль України для ЄС, НАТО», «Україна і ЄС: партнерство – асоціація – членство».

Політична окресленість – це політична спрямованість періодичного видання щодо євроінтеграційної тематики, зокрема Східного партнерства. Так, якщо газета «День» друкується трьома мовами – українською, російською, англійською, а «Дзеркало тижня» – українською та російською, то тижневик «2000» – лише російською. Відповідно з цим, кожна з газет має чітке спрямування. Газета «День» займає активну проукраїнську та проєвропейську позицію, тижневик «2000» – проросійську. «Дзеркало тижня» публікує матеріали, як проросійської, так і проукраїнської окресленості. Публікації газет свідчать, що вони саме крізь призму власного політичного ставлення до питання зовнішньополітичної інтеграції країни висвітлюють і проєкт – Східне партнерство.

Періодичні видання, використовуючи різноманітні жанри подачі матеріалів, намагаються висвітлити найактуальніші події євроатлантичного інтеграційного процесу, подати його читачеві таким чином, щоб він отримав якусь користь (почерпнув щось нове, підтвердив своє переконання, розпочав пошук відповіді, задумався і активізував практичну дію), а також знову повернувся до того самого джерела інформації. Усвідомлення, що власні переконання перетинаються із думками журналіста, є одним із чинників збереження і розширення читачької аудиторії.

Публікації на європейську та євроатлантичну тематику газети розміщують у відповідних рубриках. До прикладу, всеукраїнська газета «День» має рубрики: «Україна і світ», «День планети», «Nota bene», «Світові дискусії»; «Дзеркало тижня» – рубрику «Міжнародна політика»; тижневик «2000» – «Свобода слова», «Актуально», «Аспекти», «Пульс».

Переглядаючи та аналізуючи публікації, вміщені під цими рубриками, можна виокремити певні методи подачі матеріалів про Східне партнерство та стратегічну інтеграцію України.

Найбільш ефективним методом пропаганди ідей Східного партнерства є виступи на сторінках українських видань відомих іноземних та українських політиків. Так, газета «День», як тільки в травні 2008 р. на саміті Євросоюзу у Брюсселі була затверджена польсько-шведська ініціатива, спрямована на модернізацію стосунків Євросоюзу зі східними сусідами – Україною, Молдовою, Білорусією, Грузією, Вірменією та Азербайджаном, надрукувала матеріали «Східне партнерство – час покаже» [39] та «У меню – Східне партнерство» [40], де своїми роздумами про перспективу Східного партнерства ділився віцепрезидент Європейського парламенту Марек Сівець. Вказуючи на політичні реалії, які не дають можливості стати Україні членом Євросоюзу, він одночасно з тим зазначив, що не зважаючи на це «машина ЄС поїхала і Східне партнерство повільно починає жити власним життям». Він висловив тверде переконання, «що незабаром це буде всеохоплююча політика ЄС, з конкретними інструментами і засобами, щоб дійсно наблизити Україну та подібні їй країни до ЄС» [40]. Подібні думки були висловлені і Головою місії України при ЄС Андрієм Веселовським, який заявив: «Україна не втратить від Східного партнерства, а просунеться вперед, демонструючи всім як і куди треба прямувати» [6].

Ця ж газета, з нагоди річниці проєкту Східного партнерства, надрукувала статтю заступника голови Секретаріату Президента України Андрія Гончарука «Додана вартість Східного партнерства». Зазначаючи, що більшість пропозицій та ініціатив Східного партнерства не є принципово новими для України, він одночасно з цим підкреслив: «Україна – як найбільш прогресивна держава-партнер, що слугує взірцем для інших держав-партнерів, – налаштована прагматично використати ті елементи Східного партнерства, які мають інноваційний характер для наших двосторонніх відносин, тим самим посилюючи подальше зближення з ЄС на інтеграційних засадах» [8].

На сторінках «Дзеркала тижня» були надруковані статті Надзвичайного та Повноважного Посла України в Польщі Олександра Моцика та заступника міністра закордонних справ України Костянтина Єлісеєва. Аналізуючи «цілком здорове і зрозуміле прагнення молодшої, проте великої та потенційно впливової України посісти рівноправне місце в Європі», О. Моцик в статті «Східне партнерство – додатковий шанс на зближення з ЄС» зазначає, що в цьому «може дуже знадобитися досвід нашого західного сусіда – Республіки Польща». Саме в особі Польщі Україна має «найбільшого приятеля в інтеграційних справах». Польща може стати мостом, по якому буде прокладено шлях до ЄС в рамках Східного партнерства. При цьому О. Моцик підкреслює, що «реальна віддача Східного партнерства, як і всього інтеграційного процесу України, значною мірою залежить від нас, українців, від нашої солідарної позиції, здатності мобілізуватися і працювати ефективно» [28].

Про те, що Україна обрала європейський шлях

Польщі, Чехії та Угорщини свідчить і публікація К. Єлісеєва «Україна і ЄС: партнерство – асоціація – членство». Східне партнерство, на його думку, «базується на тому, що Україна та ЄС об'єктивно зацікавлені одне в одному», а його формат «закріплює за Україною цілком реальний, а не віртуальний статус регіонального лідера». К. Єлісеєв застерігає європейських політиків від того, щоб вони не розглядали Східне партнерство як максимальну ціну, яку Європа може заплатити, «аби ніколи не чути від країн на кшталт України» слова про членство в ЄС. Своєю статтею він намагається донести до своїх європейських колег розумінні того, що об'єднання Європи ще далеко не завершене і в цьому об'єднанні велику роль відіграє Україна. За його словами Україна – «це наріжний камінь, це тектонічна плита, від моці, статусу і стабільності якої залежить міць, статус і стабільність усього регіону». В цьому сенсі К. Єлісеєв високо оцінює Східне партнерство як таке, що «може стати кроком у потрібному напрямі, який відкриє друге дихання і нову перспективу не лише для України, а й для самого Європейського Союзу». Ми зобов'язані, заявив він, «спрямувати канал політичної думки ЄС за руслом – «партнерство – асоціація – членство» [13].

«Викликами сьогодення» назвав директор Центру міжнародних і порівняльних досліджень України Анатолій Орел відношення України з Євросоюзом. Свої роздуми з цього приводу він оприлюднив під час круглого столу, який відбувся 28 вересня 2010 р. в Дипломатичній академії України. Цю тему обговорювали голова представництва Єврокомісії в Україні Жозе Мануель Пінту Тейшейра, Надзвичайний та Повноважний Посол Польщі в Україні Яцек Ключковський, керівники і співробітники дипломатичних представництв десяти країн. Тижневик «2000» надрукував виступ А. Орла, який розставив акценти у взаємовідносинах Україна – ЄС. Зазначивши, що «євроінтеграція визначається як довготривалий процес наближення України до європейських стандартів, відтворення всередині України європейського цивілізаційного поля» він поставив чіткі завдання, які слід вирішувати вже сьогодні: зона вільної торгівлі, безвізовий режим та двосторонній діалог [30].

Другим дієвим методом висвітлення засобами масової інформації процесу та особливостей проекту Східного партнерства є інтерв'ю з європейськими політиками, посадовцями ЄС, НАТО, дипломатами та послами. Цим методом особливо активно користується кореспондент газети «День» Микола Сірук. Він був першим, хто прагнув з'ясувати особливості та перспективи Східного партнерства як для України, так і для Європи. Вже в 2008 р. він взяв інтерв'ю у Послів Франції Жана-Поля Везіана [41] та Жака Фора [42], Посла Польщі Яцека Ключковського [43], голови Представництва Єврокомісії в Україні Ієна Бога [44], бувшого депутата Європарламенту, викладача Паризького інституту політичних студій Жана-Луї

Бурланжа [45]. В подальшому такі розмови він провів з Президентом Польщі Броніславом Коморовський [46], Надзвичайними та Повноважними Послами – Швеції Стефаном Гуллгреном [47], Великої Британії Лі Тернером [48], Німеччини Гансом-Юргеном Гаймзютом [49], Словаччини Урбаном Руснаком [50], Польщі Яцеком Ключковський [51], Міністром закордонних справ Польщі Радославом Сікорським [52], речником Міністра закордонних справ Словаччини Петером Стано [53], головою Представництва Єврокомісії в Україні Жозе Тейшейрою [54], керівником програми з питань Росії та Євразії Лондонського королівського інституту міжнародних відносин (Chatham House), консультантом НАТО з питань України Джеймсом Шерром [55, 56], британським політологом, професором з історії України Інституту слов'янських та східноєвропейських мов у Лондонському університеті Ендрю Вілсоном [57] та іншими.

Подібні інтерв'ю друкували й інші газети. У газеті «2000» такою активністю відзначається Наталя Кічігіна. В рубриці «Візаві» було вміщене її інтерв'ю з президентом Бізнес-ради Україна-ЄС Джеймсом Уілсоном. Наголосивши на тому, що Східне партнерство набирає оберти Джеймс Уілсон підкреслив роль Бізнес-ради Україна-ЄС у вирішенні актуальних питань торгово-економічного співробітництва в рамках цього проекту. «Ми всі в одній економічній шлюпці, - зазначив він, - і щоб вона рухалась вперед, необхідно синхронно гребти» [15]. Успішний рух такої шлюпки, на його думку, залежить від розвитку довіри між Україною і ЄС, а в цьому надзвичайно важливу роль повинні відіграти засоби масової інформації. Саме через надійні джерела інформації потрібно доносити до громадян України, які можливості відкриває співробітництво з ЄС, використовувати ці можливості, зокрема програми і проекти Бізнес-ради для підтримки стратегічних інтересів української економіки в рамках майбутньої угоди з ЄС про асоціацію і вільну торгівлю.

Н. Кічігіною був надрукований також репортаж з прес-конференції по наслідках першої зустрічі Міністрів закордонних справ в рамках програми Східного партнерства, яка відбулась 8 грудня 2009 р. в Брюсселі. Оцінюючи зустріч Міністрів закордонних справ Польщі Радослав Сікорський похвалив керівництво Білорусі, яке чітко визначило для себе пріоритети і місце в програмі Східного партнерства і дав зрозуміти Україні, що не дивлячись на те, що участь у Східному партнерстві не дає ніяких гарантій на приєднання в майбутньому до ЄС, але в той же час «це співробітництво робить можливим виконання критеріїв, які необхідні для приєднання до ЄС» [16].

Цікавим був і звіт цієї журналістки з прес-конференції Міністра енергетики та палива України Юрія Бойка та комісара Євросоюзу по питаннях енергетики Гунтера Еттінгера, яку вони провели в Брюсселі 23 червня 2010 р. Подякувавши Еттінгеру за підтримку в питанні приєднання України до Європейського енергетичного співтовариства, Бойко

підкреслив, що це потрібно для того, «щоб запобігти великих проблем для нашої економіки, промисловості, нашого населення» [17].

Аналізовані інтерв'ю переконували українського читача, що шлях до Євросоюзу в рамках проекту Східного партнерства вимагатиме активності та відповідальності державних та бізнесових структур країни. Представники держав, які протягом 2004-2007 рр. стали членами ЄС, ділились своїм практичним досвідом, який накопичився за час успішного наближення до ЄС та виконання завдань, які дали їм можливість вступити до Європейської Унії. Тон більшості інтерв'ю був доброзичливим і переконував у необхідності отримання Україною членства в Євросоюзі як найближчого сусіда та партнера Європи. «Ми сказали однозначно, - заявив Надзвичайний та Повноважний Посол Словацької Республіки в Україні Павол Гамжік, - що Україна має бути в ЄС» [58]. Саме Східне партнерство, на думку європейських політиків, є покращеною формою Європейської політики сусідства, яка допоможе Україні здійснити свої євроінтеграційні прагнення і для цього Європа готова щорічно вкладати в Україну сотні мільйонів євро. І ці кошти будуть направлені не для допомоги бюджету, зазначив Яцек Ключковський, а на конкретні проекти в рамках програми Східного партнерства, зокрема у «підвищення кваліфікації кадрів у побудові відповідних інститутів влади, що відповідають євростандартам» [34].

Пропагуючи проект Східного партнерства засоби масової інформації використовують і такий метод як передрук цілих статей, або їх фрагментів, із відомих та впливових закордонних періодичних видань. Такі матеріали групуються в добірки, які умовно можна назвати «Україна у дзеркалі закордонних засобів масової інформації». При цьому матеріали таких добірок інколи формуються в залежності від зміни політичної ситуації. Так, тижневик «2000» вмістив замітки західних аналітиків на візит до Києва в серпні 2010 р. Держсекретаря США Хіларі Клінтон під назвою «Проєвропейська позиція слабшає», в якій розкривались перспективи співробітництва Києва з Міжнародним валютним фондом, Москвою, Вашингтоном і ЄС в рамках Східного партнерства. Тон таких публікацій свідчить про те, що Україна не буде дослухатись до проєвропейських рекомендацій Хіларі Клінтон. Так, китайська газета «China Daily» написала наступне: «Зміна влади в Україні послабила відношення Києва з Вашингтоном. Символічно, що саме напередодні візиту Клінтон в Київ Верховна Рада прийняла закон, який остаточно відкинув можливість вступу України в НАТО, на чому раніше так наполягала американська адміністрація» [36].

Однак тон публікацій в тижневику «2000» змінився вже під час візиту Президента України Віктора Януковича у вересні 2010 р. до Берліну. «Велика і незалежна держава» — під такою назвою була надрукована реакція західних аналітиків на цей візит. Так, німецька газета «Frankfurter Allgemeine Zeitung»,

наводить цитату з виступу В. Янукович в Берліні, де він, вимагаючи чіткої перспективи на вступ України до Євросоюзу, заявив: «Європейська інтеграція буде слугувати засобом модернізації країни» [4].

Подібною була позиція газети «2000» і щодо візиту В. Януковича до Парижу у жовтні 2010 р. Звіт про візит кореспондент газети Лідія Денисенко вмістила під назвою «Париж без тайн і протоколу» [11]. Давши інтерв'ю газеті «Le Figaro», яке було надруковане під назвою «Метою України залишається Європа», В. Янукович заявив про європейський вектор розвитку України. А вже на зустрічі з журналістами, торкаючись теми Східного партнерства, він наголосив, що «Східне партнерство — це відповідь локальна, а не глобальна. Тактична а не стратегічна» [11]. Таке твердження було своєрідним продовженням тези Прем'єр-міністра України Миколи Азарова, який під час зустрічі з комісаром Єврокомісії з питань фінансового програмування і бюджету Янушем Левандовським заявив, що «термін «Східне партнерство» не відповідає рівню співробітництва між Україною і ЄС» [2]. В. Янукович закликав Європу подивитись на Україну новими очима, забути важкі 90-ті роки, коли Україна була бідною і нестабільною, коли вона була синонімом політичного хаосу. «Україна сьогодні, як і весь континент, вступає у новий відрізок своєї історії. Це — нова Україна» [11] — заявив він.

Однак такі заяви інколи розходяться з реальними справами та діями української влади. Газета Верховної Ради України «Голос України» надрукувала інформаційне повідомлення про зустріч 6 жовтня 2010 р. Голови Верховної Ради Володимира Литвина з Президентом Словацької Республіки Іваном Гашпаровичем. На зустрічі В. Литвин, підтримуючи євроінтеграційні прагнення України, заявив: «Україна прагнучи до вступу в ЄС, є не євроскептиком, а європрагматиком». До того ж він наголосив, що існує порозуміння між гілками влади по лінії Президент-парламент-уряд, а в умовах нових конституційних реалій у Верховній Раді створено парламентську більшість — неформальне об'єднання депутатських фракцій, яке «демонструє прагнення до відповідальності й спільної роботи» [61]. Чітко і зрозуміло. Але в той же день Верховна Рада відмовилась ініціювати подачу заявки України на вступ до Європейського Союзу [32].

Тижневик «2000» запровадив рубрику «ЗМІ про Україну», в якій систематично подає матеріали з зарубіжних мас-медіа. Уривки текстів про нашу державу з іноземних видань «Die Zeit» (Німеччина), «Financial Times», «The Guardian», «Daily Mail» (Великобританія), «The Washington Times» (США), «Aurora» (Ізраїль), «Gazeta Wyborcza» (Польща), «New Europe» (Бельгія), «Независимая газета» (Росія) та багатьох інших тижневик друкує під назвами «НАТО не допоможе» [29], «Між ЄС і Росією» [26], «Від Києва чекають адекватності» [31], «ЄС може відвернутись від Києва» [12], «Київ хоче в ЄС» [20], «Країна стала стабільнішою» [63] тощо. Інколи повідомлення з

іноземних медіа друкуються шляхом виривання певних речень із контексту, які несуть чітко виражений зміст про Україну. Не завжди він є позитивним. В деяких матеріалах Україна очима іноземних журналістів постає як політично та соціально-економічно нестабільна держава. Проте в цілому іноземна преса лояльно відноситься до євроінтеграційних прагнень України і усвідомлює, як пише німецька газета «Suddeutsche Zeitung», що «перешкоди на шляху інтеграції України в ЄС пов'язані не зі зближенням з Росією, а з внутрішньою політикою, недосконалими інститутами влади і жахливим станом економіки» [27].

Всеукраїнська щоденна газета «День», на відміну від тижневика «2000», не обмежується невеличкими фрагментами із зарубіжних періодичних видань, а вміщує роздуми про європейські перспективи України іноземних журналістів, політиків, державних діячів. На шпальтах газети можна прочитати публікації Бронвена Меддокса (The Times) [25], Еріка Бонзе (Handelsblatt) [5], Кішоре Махбубані (The Financial Times) [24], Марціна Свенціцького (Gazeta Wyborcza) [38], Збігнева Бжезінського (Le Figaro) [3] тощо. Автори публікацій позитивно оцінюють перспективи проекту Східного партнерства як для України, так і для Європи.

Особливо вагомими для розуміння місця України в Європейській співдружності є статті экс-президента Александра Квасневського «Вироблення європейського світогляду» [14], Європейського комісара у справах розширення та європейської політики сусідства Штефана Фюле «Що значить Україна для ЄС?» [68], Верховного представника із питань зовнішньої політики та політики безпеки Євросоюзу Хав'єра Солани «Додаткова цінність ЄС» [62], Міністра Великої Британії у справах Європи Девіда Лідінгтона «Що далі? Україна та Євросоюз» [22] та інших.

Переконливі докази необхідності вступу України до Євросоюзу під назвою «Попередження Едварда Лукаса» навела в газеті «День» Марія Томак. Вона опублікувала ґрунтовний репортаж з зустрічі з британським журналістом Едвардом Лукасом, автором книги «Нова холодна війна». Своєю книгою Е. Лукас застерігає європейських політиків від пасивного споглядання за подіями в Україні, зокрема її відносинами з Росією, тому, що від успішного існування України як самостійної і незалежної держави в значній мірі залежить мир і спокій в Європі. «Україна – найважливіша країна для майбутнього Європи, - вважає Е. Лукас. - Якщо Україна буде успішною, то й ми будемо успішними. Якщо Україна зазнає поразки, то те саме чекає й на нас». Саме фінансова, матеріально-технічна та політична допомога в рамках Східного партнерства і повинна забезпечити Україні успіх, стабільність та незалежність. «Допоки Україна не стане країною з потужною економікою, країною з налагодженою системою державного управління, - наголосив Е. Лукас, - у неї не буде шансу добре зарекомендувати себе на світовій арені» [65].

Цікавими для широкого загалу українців є і інформаційні повідомлення про ті чи інші події, які відбуваються в рамках Східного партнерства. Так медіа вчасно інформують про саміти Україна – ЄС, які відбулись в Парижі (вересень, 2008 р.) та Києві (грудень, 2009 р.) зустрічі керівників держав та міністрів закордонних справ в рамках програми Східного партнерства, які були проведені в Празі (травень, 2009 р.), Брюсселі (грудень, 2009 р.) та Сопоті (травень, 2010 р.). На таких міжнародних зустрічах розробляються тактичні та стратегічні плани та перспективи для країн учасниць Східного партнерства. Так, відповідаючи на запитання кореспондента газети «День» М. Сірука щодо того, за яких умов Україна може отримати перспективу членства в ЄС, комісар ЄС з питань зовнішніх відносин та Європейської політики сусідства Беніта Ферраро-Вальднер під час брифінгу з українськими журналістами на Празькому саміті, зазначила: «Реальність така, що на даному етапі ні Україна, ні члени ЄС не готові до цього. Країни – члени ЄС у майбутньому можуть змінити позицію, але саме на цьому етапі це все одно, що стукати у двері, коли ви знаєте, що отримаєте відповідь – ні». Вона наголосила на тому, що треба використати для цього всі можливості, а Східне партнерство є великою і доброю пропозицією, в рамках якої ЄС вже почав готувати з Україною угоду про асоціацію, угоду про розширену зону вільної торгівлі, мобільність, угоду про спрощення візового режиму. Все це, завершила вона, українцям «тепер потрібно використати й імплементувати» [59].

Постійними на сторінках засобів масової інформації були й повідомлення про Міжнародні конференції, тренінги «Східне партнерство ЄС: можливості для України», реалізацію в життя спільних проектів та ініціатив, вирішення проблемних питань, святкування «Днів Європи» в Україні тощо. Так, зокрема газети «2000» і «День» вмістили розгорнуті репортажі з Києва та Варшави про підготовку та підписання міждержавної угоди про створення Європейського польсько-українського університету в рамках Східного партнерства [1, 19]. «Університет є інноваційним вищим навчальним закладом, - зазначив уповноважений польського Міністерства освіти в справах створення університету професор Ян Поморський, - який реально зближуватиме Україну з Європейським Союзом». Для цього створюються два основних корпуси університету у Києві та Любліні, філія у Львові, а у Налечові біля Любліна – додатковий корпус, призначений для підготовки службовців з шести країн, які входять до Східного партнерства: Польщі, України, Білорусі, Вірменії, Молдови, Грузії та Азербайджану [19].

На сторінках «Дзеркала тижня» під назвою «Україна на «візівій карті» Європейського Союзу» був надрукований аналітичний огляд про те, які країни Східного партнерства отримують найбільше віз до ЄС. Як засвідчив аналіз проведений газетою, Україна належить до країн-лідерів, які користуються візами ЄС. «Цей факт, - наголошує представник громадської

ініціативи «Європа без бар'єрів» Олександр Сушко, – зумовлює глибоку взаємну зацікавленість України та ЄС у сфері міграційної безпеки і створює підстави для продуктивного візового діалогу, метою якого є, з одного боку, скасування візового режиму з боку ЄС, з іншого – забезпечення належних гарантій безпеки з боку України: у сфері безпеки документів, охорони кордонів, боротьби з нелегальною міграцією, іншими видами транскордонної злочинності та корупції» [64]. Проблеми візового режиму України з ЄС розглянули також газети «День» і «2000» в матеріалах під назвами «Про дії та декларації» [60] та «Куди пливе «Східне партнерство» [18].

Популяризуючи ідею розширення ЄС та безвізового режиму газета «2000» надрукувала матеріал «В Євросоюз через чорний хід», в якому піддала критиці дії урядів Болгарії, Угорщини, Румунії, які допомагають своїм землякам, що проживають на території сусідніх держав, зокрема й України, отримувати європейські паспорти. В цьому плані особливо напруженою є ситуація в Чернівецькій області, яка, за твердженням лідера «Свободи», радикала Олега Тягнибока, може стати черговою гарячою точкою на карті Європи. Роздача 80 тисячам українців румунських паспортів, вимоги Бухареста розширити мережу румунських шкіл на території України є, на думку О. Тягнибока, втручанням у внутрішні справи України і «безпрецедентним для члена Євросоюзу і блоку НАТО» [67].

Проаналізовані газетні публікації свідчать про те, що журналісти дуже часто для підтвердження власної тези послуговуються соціологічними даними. Читачам пропонують результати соціологічних досліджень різних соціологічних служб та неурядових політичних центрів в окремих спеціальних рубриках «Соціологічна служба».

Однак потрібно зазначити, що українські ЗМІ ще недостатньо приділяють уваги євроінтеграції, зокрема програмі Східного партнерства. Це створює інформаційний вакуум, який неодмінно заповнюється різноманітними припущеннями, прогнозами, що приводить журналістів інколи до міфотворчих засобів представлення інформації. «Низька ефективність інформаційного забезпечення інтеграційних процесів України пояснюється тим, що серед населення панують міфи», – заявив директор програм політичного аналізу та безпеки Міжнародного центру перспективних досліджень Віктор Чумак під час круглого столу на тему «Інтеграція України до ЄС та НАТО: як забезпечити суспільну підтримку» [37].

Загалом усі міфи, які творить преса щодо зовнішньополітичного курсу України, можна класифікувати як міфи про Східне партнерство та ЄС, НАТО, російсько-українські міждержавні відносини, Україну, як творця власного геополітичного простору. Такі публікації прагнуть переконати читачів в тому, що: Україна через певні історичні події була і досі є позбавлена повноправного членства у європейській

спільноті, але це можна виправити ставши членом ЄС; для нашої держави пріоритетним є не вступ до ЄС та НАТО, а інтеграція з Росією; найоптимальнішим і найуспішнішим для України буде або її позаблоковий статус, або регіональне лідерство.

Загальновідомо, що однією з цілей Європейського Союзу є економічне зростання та політичне процвітання країн-учасниць. Таку мету, в певній мірі, передбачає і програма Східного партнерства. Навколо цього факту сучасна преса також вибудовує та поширює негативні міфи. Серед них міфи про те, що ЄС, зважаючи на різний соціально-економічний розвиток своїх членів, невдовзі розпадеться, що Євроунія ніколи не дасть економіці України розвинутися до рівня інших європейських країн, а Україна у цій структурі буде лише постачальником дешевої робочої сили і в кінцевому результаті втрапить свою державність та незалежність. Активність появи цих міфів залежить від змін у зовнішньополітичному та внутрішньодержавному становищі України.

Так, журналіст газети «2000» Дмитро Прихно в статті «Псевдонаціоналізм як п'ята колона Заходу, або Інтеграція до ЄС як зрада нації», характеризуючи Україну «як донора білої раси», критично розкриває можливі наслідки вступу України до Євросоюзу, безперспективність, недоцільність та шкідливість проекту Східного партнерства. «Україні треба йти не в ЄС, а вперед, – стверджує він. – А вже там зустрітись з ЄС. Тоді, коли ми зможемо диктувати умови ЄС чи принаймні спілкуватися на рівних» [35]. Подібної думки дотримується й інший журналіст цієї ж газети – Сергій Лозунько. Називаючи українську еліту бездарною і імпотентною, брехливою і корумпованою, такою що давно себе дискредитувала в очах народу і проти його волі веде українців до Європи, він, в своїх розмірковуваннях під назвою «Єврохолопи», зазначив, що Східне партнерство є «євровідстійником, вічним передбанником Європи, такою «лакейською кімнатою», в якій потрібно сидіти «безальтернативникам», чекаючи, коли хазяїн подзвонить у дзвіночок. Вся суть цього «Східного партнерства» для Брюсселя, – стверджує С. Лозунько, – це утримання «безальтернативників», добровільних холопів Європи, в своїй сфері впливу, щоб, чого доброго, ті не реінтегрувались в пострадянський простір» [23].

Показово, що такі публікації були дуже рідкими в засобах масової інформації. Якщо ж вони і з'являлись на шпальтах газет, то піддавались спростуванню прихильниками євроінтеграційних прагнень українського народу. В одному з номерів «Дзеркала тижня» було опубліковано статтю Вадима Трюхана, Михайла Михайлова та Олександра Малиновського «Україна – ЄС – НАТО: міфи та реалії», в якій автори проаналізували міфи про євроатлантичну інтеграцію, що функціонують в сучасному українському інформаційному просторі. Виокремивши серед найпоширеніших міфів такі як – «ЄС перебуває в

перманентній інституційній кризі», «Зона вільної торгівлі з ЄС: крах української економіки» та «Східне партнерство ЄС не несе для України доданої вартості» – вони надали кожному з цих блоків ґрунтовне спростування та зазначили, «що, попри всі міфи і стереотипи, стратегічний курс України на входження у європейський та євроатлантичний простір визначений історією та сформований українським народом ще на початку 90-х років минулого століття, а в подальшому – закріплений на законодавчому рівні» [66].

Корисною для журналістів аналізованих періодичних видань була аналітична стаття Аліни Попкової «Звивистий шлях до Брюсселя» [33], в якій розкривалась роль польських засобів масової інформації у приєднання країни до ЄС та НАТО. Саме завдяки газетам, які були для пересічного поляка очима, нації вдалось побачити себе у європейському клубі. Ще на початку 90-х років можливий вступ Польщі до ЄС здавався міфом, був казкою про залізного вовка. Ніхто не вірив, що коли-небудь Польща стане частиною чарівного світу, яким здавався Євросоюз. Ціле десятиліття прийняття Польщі до ЄС полякам доводилося сумніватися та сподіватися, вірити і заперечувати різні міфи, констатує А. Попкова. [33].

Досвід входження пострадянських країн до ЄС показує, що інтеграція не є одновекторним процесом. Не тільки Україна має прагнути пристосуватися до ЄС і торувати шлях входження до нього, а й об'єднана Європа має знати і сприймати Україну у сенсі європейської її сутності. Без налаштованості української громадської думки у бік «європейського вектора» не можна однозначно і категорично стверджувати, що українці позбудуться міфів про ЄС, Східне партнерство та НАТО. Саме над вирішенням цієї проблеми повинні працювати не тільки українська преса, а й мас-медіа загалом.

Джерела та література:

1. Авдеев В. К открытию Польско-украинского европейского университета готовы / В. Авдеев // 2000. – 2009. – 27 ноября – 3 декабря; 2. Азарова вже не влаштовує «Східне партнерство» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2010/06/10/5128646/>; 3. Бжезинський З. Україна стане привідним ременем історичного процесу демократизації Росії... / З. Бжезинський – // День. – 2009. – 21 лютого; 4. Большая и независимая страна // 2000. – 2010. – 3–9 сентября; 5. Бонзе Е. Польща хоче зближення зі Сходом, ЄС не поспішає / Е. Бонзе // День. – 2008. – 28 травня; 6. Веселовський А. Східне партнерство наблизить Україну до членства в Євросоюзі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eu.prostir.ua/library/46975.html>; 7. Гоцинський А. Новітні медіа-технології в розвитку українського суспільства / А.Гоцинський // Медіа, бізнес, громадськість, влада: взаємодія на шляху до євроінтеграції / Під ред. І. Бакушевич, К. Кашуби. – Тернопіль: ТІСІТ, 2003. – С. 144-147; 8. Гончарук А. Додана вартість Східного партнерства / А.Гончарук // День. – 2009. –

18 травня; 9. Горенко О. М. Соціально-політичний вимір європейської інтеграції та Україна: Історичні зошити / О.М.Горенко. – К.: Інститут історії України НАН України, 2002. – 154 с.; 10. Гоцур О. Стратегічна орієнтація України: міфологічний аспект проблеми [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mediakrytyka.info/ohlyady-analytika/stratichna-oriyentatsiya-ukrayiny-mifolohichnyu-aspekt-problemy.html>; 11. Денисенко Л. Париж без тайн и протокола / Л.Денисенко // 2000. – 2010. – 15-21 октября; 12. ЕС может отвернуться от Киева // 2000. – 2009. – 11-17 декабря; 13. Єлісєєв К. Україна і ЄС: партнерство – асоціація – членство / К.Єлісєєв // Дзеркало тижня. – 2009. – 30 квітня – 5 травня; 14. Квасневський А. Вироблення європейського світогляду / А.Квасневський // День. – 2009. – 11 листопада; 15. Кичигина Н. Смирительную рубашку на украинца не наденешь / Н.Кичигина // 2000. – 2009. – 10-16 июля; 16. Кичигина Н. Беларусь занимает в сердце Польши место Украины? / Н.Кичигина // 2000. – 2009. – 11-17 декабря; 17. Кичигина Н. Юрий Бойко: ЕС ждет от нас предсказуемости и понятных правил игры / Н.Кичигина // 2000. – 2010. – 9 – 15 июля; 18. Кичигина Н. Куда плывет «Восточное партнерство»? / Н.Кичигина // 2000. – 2010. – 8-14 мая; 19. Кіт Я. Інтеграція за наукою: У Києві відкриють Європейський польсько-український університет / Я.Кіт // День. – 2010. – 8 червня; 20. Киев хочет в ЕС // 2000. – 2010. – 4-10 июня; 21. Костенко Л. Гуманітарна аура нації або дефект головного дзеркала / Ліна Костенко. – К.: Видавничий дім «КМ Академія», 1999. – 32 с.; 22. Лідінгтон Д. Що далі? Україна та Євросоюз / Д.Лідінгтон // День. – 2010. – 13 жовтня; 23. Лозунько С. Єврохолопы / С.Лозунько // 2000. – 2009. – 26 июня – 2 июля; 24. Махбубані К. Європа – геополітичний карлик / К.Махбубані // День. – 2008. – 27 травня; 25. Меддокс Б. Європейський Союз не хоче ставити вступ України, і правильно / Б.Меддокс // День. 2008. – 11 вересня; 26. Между ЕС и Россией // 2000. – 2009. – 5-11 марта; 27. Между молотом и наковальней // 2000. – 2010. – 18-24 июня; 28. Моцик О. Східне партнерство – додатковий шанс на зближення з ЄС / О.Моцик // Дзеркало тижня. – 2009. – 24-29 квітня; 29. НАТО не поможет // 2000. – 2008. – 5-11 сентября; 30. Орел А. Отношения Украина – ЕС: вызовы сегодняшнего дня / А.Орел // 2000. – 2010. – 1-7 октября; 31. От Киева ждут адекватности // 2000. – 2009. – 13-19 ноября; 32. Парламентська хроніка // Голос України. – 2010. – 7 жовтня; 33. Попкова А. Звивистий шлях до Брюсселя, або про роль польських ЗМІ у приєднанні країни до НАТО та ЄС / А.Попкова // День. – 2009. – 15 жовтня; 34. Посол Польщі: Європа готова щорічно вкладати в Україну сотні мільйонів євро // Дзеркало тижня. – 2010. – 30 вересня; 35. Прихно Д. Псевдонаціоналізм як п'ята колона Заходу, або Інтеграція до ЄС як зрада нації / Д.Прихно // 2000. – 2008. – 21–27 ноября; 36. Проєвропейская позиция слабеет // 2000. – 2010. – 2-8 июля; 37. Савчин Л. В інформаційному вакуумі / Л.Савчин // Зовнішні спра-

ви. – 2008. - № 5. – С. 14–15; **38.** Свенціцький М. Як ми втратили Україну / М.Свенціцький // День. – 2009. – 4 квітня; **39.** Сівець М. Східне партнерство – час покаже / М.Сівець // День. – 2008. – 29 травня; **40.** Сівець М. У меню – Східне партнерство / М.Сівець // День. – 2008. – 18 грудня; **41.** Сірук М. «Інтенсивне залучення» по-французьки. Жан-Поль Везіан: ЄС очікує, аби Україна рішуче взялася до здійснення реформ, щодо яких вона брала зобов'язання / М.Сірук // День. – 2008. – 3 липня; **42.** Сірук М. Капітал симпатій. Жак Фор: У руках українців знаходиться сьогодні досягнення поставленої мети – членства в ЄС / М.Сірук // День. – 2008. – 22 листопада; **43.** Сірук М. Об'єктивна реальність. Яцек Ключковський: Україні потрібен відвертий діалог з безпекових питань / М.Сірук // День. – 2008. – 2 липня; **44.** Сірук М. Брюссельські пряники. Іен Боуг: Все, що ми робимо, все більше наближає Україну до ЄС / М.Сірук // День. – 2008. – 26 липня; **45.** Сірук М. Підводні камені // День. – 2008. – 3 грудня; **46.** Сірук М. Про оптимізм і стурбованість Польщі / М.Сірук // День. – 2010. – 10 серпня; **47.** Сірук М. «Шведська модель» і ставлення до минулого. Стефан Гуллгрєн: Ми хочемо, щоб Україна була стабільним, сильним, процвітаючим партнером / М.Сірук // День. – 2009. – 25 липня; **48.** Сірук М. Лі Тернер: Важливо, щоб політики пам'ятали про демократичні принципи / М.Сірук // День. – 2009. – 24 листопада; **49.** Сірук М. Європейське «плече» на шляху до модернізації. Ганс-Юрген Гаймзьот: Перед майбутнім президентом України – завдання, яке під силу хіба що Геркулесові / М.Сірук // День. – 2009. – 6 листопада; **50.** Сірук М. Просто порада. Уран Руснак: Декларації та реформи в країні повинні йти рука в руку / М.Сірук // День. – 2009. – 13 січня; **51.** Сірук М. Про оптимізм і стурбованість Польщі. Яцек Ключковські: «Нам слід відновлювати політичний діалог як на рівні президентів, так і на рівні прем'єр-міністрів» / М.Сірук // День. 2010. – 10 серпня; **52.** Сірук М. Перспектива членства – потужний інструмент / М.Сірук // День. – 2009. – 1 червня; **53.** Сірук М. Мотивації та очікування Словаччини. Петер Стано: Україна для нас – найкращий сусід / М.Сірук // День. – 2010. – 16 березня; **54.** Сірук М. Менше риторики й більше співпраці. Жозе Тейшейра: Політичне лідерство повинно об'єднатися довкола європейського проекту / М.Сірук // День. – 2009. – 3 грудня; **55.** Сірук М. Політика мстивості і покарання. Джеймс Шерр: Під час газового конфлікту

ЄС «виключив себе із сценарію»... / М.Сірук // День. – 2009. – 17 лютого; **56.** Сірук М. Хибні розрахунки. Джеймс Шерр: Янукович і його команда відчинили двері... які буде дуже важко зачинити / М.Сірук // День. – 2010. – 26 травня; **57.** Сірук М. «Запитання на 10 тисяч доларів». Ендрю Вілсон: Британія зацікавлена у тому, щоб Україна продовжувала практичну співпрацю з НАТО / М.Сірук // День. – 2010. – 13 липня; **58.** Сірук М. Прагматизм і консенсус по-словацькому. Павол Гамжік: Ми сказали однозначно, що Україна має бути в ЄС / М.Сірук // День. – 2010. 23 лютого; **59.** Сірук М. Нові інструменти європеїзації: Чи скористається ними Україна для реального наближення до ЄС / М.Сірук // День. – 2009. – 13 травня; **60.** Сірук М. Про дії та декларації: Україна має шанс отримати безвізовий режим / М.Сірук // День. – 2010. – 27 травня; **61.** Словачки підтримують наші євроінтеграційні прагнення // Голос України. – 2010. – 8 жовтня; **62.** Солана Х. Додаткова цінність ЄС, або десять років європейської стабільності та політики оборони / Х.Солана // День. – 2009. – 10 жовтня; **63.** Страна стала стабільнее // 2000. – 2010. – 15-21 октября; **64.** Сушко О. Україна на «візівій карті» Європейського Союзу / О.Сушко // Дзеркало тижня. – 2010. – 18-24 вересня; **65.** Томак М. Україна – найважливіша країна для майбутнього Європи: Попередження Едварда Лукаса / М.Томак // День. – 2010. – 23 лютого; **66.** Трюхан В. Україна – ЄС – НАТО: міфи та реалії / В. Трюхан, М. Михайлов, О. Малиновський. // Дзеркало тижня. – 2009. – 17-23 жовтня; **67.** Фросевич Л. В Євросоюз через чорний ход / Л. Фросевич // 2000. – 2010. – 10-16 сентября; **68.** Фюле Ш. Що значить Україна для ЄС? / Ш. Фюле // День. – 2010. – 21 квітня.

Fadey Yatsenyuk

Eastern Partnership of the European Union in Ukrainian Mass Media

The article highlights peculiarities of the Eastern Partnership project illustrated by Ukrainian mass media. The author reveals forms and methods to popularize integration processes used by the most influential Ukrainian newspapers – international weekly «Dzerkalo Tyzhnia» (The Week Mirror), a daily newspaper DEN (The Day), and 2000 (weekly edition).

Key words: mass media, newspapers, magazines, journalist, politics, Eastern Partnership, European integration, the European Union, Ukraine.